

Op verzoek van Henk Siekmans namens de commissie Film van de Hendrik Casper Hogenbijn Stichting heb ik in 2008 een korte schets gegeven over mijn ervaringen met amateurfilm in het verleden.

Arie de Jong

Film:

Hoe ben je in contact gekomen met dubbel 8, Super 8 mm en andere vormen.

In 1964 bij de Groninger Smalfilmers
1969 ASA Arnhem
1971 Wichlinghauser Schmalfilmfreunde Wuppertal (DEU)
1974 ASA Arnhem (secretaris)
1981 Geleense Smalfilmclub (voorzitter en secretaris)
1990 VFC Videoom Heerlen (oprichter en voorzitter)

Kun je een korte beschrijving geven van hoe de apparatuur werkte en welke bijzonderheden hier aan kleefden?

In die tijd werd veel aandacht besteed aan apparatuur, camera, projector, plakpers, filmscherm, etc. Vragen als "hoeveel filmkit te gebruiken?"; "hoe kabels op de film te voorkomen?" en experimenten met geluidssynchronisatie kwamen steeds weer terug op de clubavonden.

Kun je een beschrijving geven van wie de gebruikers van die apparatuur waren?

De gebruikers waren over het algemeen gegoede burgers, die zich goede en dure apparatuur konden veroorloven.

Wat waren de opnames die gemaakt werden?

Speelfilms, documentaires, reportages, soms animatiefilms.
In enkele gevallen werden films door groepen gemaakt.

Wat waren de kosten van apparatuur e.d.

Mijn eerste filmcamera's kostten bij het op de markt brengen:
1938: (dubbel-8) Bell & Howell Filmo Sportster 150 gulden.
1961 (dubbel-8) Elmo 8CZ 500 gulden.
1963 (dubbel-8) Agfa Movex Reflex met smalfilmcassettes 1963 1500 gulden.
1970: (dubbel-super-8) Canon Scoopic DS8 2700 gulden.
Ik heb deze camera's allemaal tweedehands aangeschaft.

Mijn eerste dubbel-8 filmprojector Eumig P8 (eerst gehuurd) kostte in 1967 ca. 300 gulden

Daarna kocht ik een dubbel-8 geluidsprojector (Eumig Mark S) die in 1969 nieuw ca. 1000 gulden kostte.

Toen ik in 1964 begon te filmen kostte een Kodachrome II dubbel-8 kleurenfilm fl. 17,25 voor ca. 4 minuut film. Super-8 kostte toen fl. 19,50 en single-8 fl. 17,75 voor ca. 3 minuten film.

Hoe werd gemonteerd/ontwikkeld e.d.

Montage vond plaats m.b.v. een filmviewer en een plakpers met filmkit.
De films werden ontwikkeld door Kodak in het ontwikkellaboratorium in Rijswijk (ZH).
NOVA-leden werden (op hun verzoek) met voorrang bediend.

Was het pionieren of bestond er een netwerk van 'gelijkgezinden?'

In het begin werd ervaring opgedaan door veel filmboeken (o.a. het Smalfilmboek van Dick Boer) en filmtijdschriften (o.a. Smalfilm) te lezen en schriftelijke NOVA-cursussen door te nemen.

Op de filmclub kreeg ik een mentor toegewezen, die met mij de driedelige NOVA-cursus van Dries Hendriks doornam. Aan het einde van deze cursus moest ik een huis-tuin-en-keukenfilmpje maken. Dit diende als een soort examen voor toelating tot de club.

In de club werden en worden films van leden besproken en worden tips ter verbetering gegeven.

Waren/zijn er nog wedstrijden in dit formaat?

Daarnaast worden op de club naast de kijkavonden ook technische avonden gegeven, waar deskundigen technische aspecten van het filmen behandelen.

Voorzover ik weet zijn er geen wedstrijden meer voor dubbel-8 films.

Om tegenwoordig aan een wedstrijd deel te nemen, moeten smalfilms worden gekopieerd op video.

In het buitenland (o.a. Frankrijk) vinden nog wel 9½ mm filmwedstrijden plaats.

Noem enkele bekende merken/concurrenten.

Film:

Agfa-Gevaert, Kodak, Ferrania, Fuji, Orwo, Perutz, Tura

Filmcamera's en filmprojectoren:

Agfa, Bauer, Beaulieu, Bell & Howell, Bolex (Paillard), Canon, Elmo, Eumig, Fuji, Keystone, Kodak (Eastman), Leitz, Meopta, Minolta, Nizo (Braun), Noris (Plank), Pathé, Revere, Sankyo, Siemens & Halske, Silma, Yashica, Zeiss Ikon.

Plakpersen:

Agfa, Bauer, Bolex, Braun, Eumig, Fujica, Hähnel, Kodak, Mansfield, Marguet, Meopta, Würker, Zeiss Ikon

Filmviewers:

Fuji, Goko, Hähnel, Minette, Muray, Zeiss Ikon

Beschrijf de evolutie van de eerste smalfilm apparatuur naar de laatst bekende smalfilmstandaard.

In 1895 werd in Engeland het eerste smalfilmformaat van 17½ mm met eenzijdige perforatie ontwikkeld.

Daarna werd in Engeland een 17½ mm film met middenperforatie geproduceerd.

In 1900 werd in Frankrijk een film van 21 mm met gekartelde zijanten ontwikkeld.

Tegelijkertijd werd door Gaumont een film van 15 mm met centrale middenperforatie gebruikt.

In 1912 ontwikkelde Pathé in Frankrijk een projector (Kok) voor film van 28 mm met 4 perforaties aan één zijde en 1 perforatie aan de andere zijde.

Eveneens in 1912 werd een 17½ mm film met dubbelzijdige perforatie geproduceerd.

In 1914 kwam in de USA een film van 28 mm op de markt.

In 1922 ontwikkelde Pathé voor de Pathé-Baby een 9½ mm film met middenperforatie. Dit is het eerste amateurformaat dat standhield.

In 1923 verscheen de eerste 16 mm film met dubbelzijdige perforatie op de markt, ontwikkeld door de firma Victor in de USA.

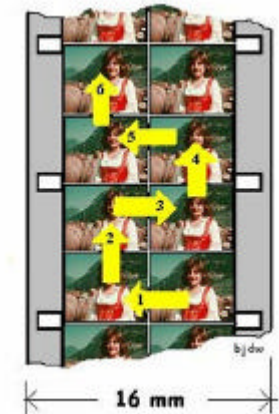
In 1930 ontwikkelde Kodak een ¼ 16 mm film, waarbij op een 16 mm frame vier 8 mm beelden zigzaggend werden opgenomen en geprojecteerd, eerst rechtsonder, dan linksonder, daarna linksboven en tenslotte rechtsboven.

In 1932 introduceerde Kodak **dubbel-8** (7½ meter 16mm film die na ontwikkeling gesplitst werd tot 15 meter smalfilm, voor een projectieduur van ca. 4 minuten bij een projectiesnelheid van 16 2/3 beelden per seconde).

Een variatie hierop was **simple 8**, een spoel van 15 meter reeds gesplitste 16 mm film in cassettes.

In 1965 kwamen Kodak en Agfa-Gevaert met **Super-8** en Fuji met **Single-8** op de markt (15 meter smalfilm in cassette, voor een projectieduur van ca. 3 minuten bij een projectiesnelheid van 18 beelden per seconde).

Meer informatie over filmformaten is te vinden op <http://www.xs4all.nl/~wichm/filmsize.html>

Bovenstaande zijn enkele kapstokjes, er is ongetwijfeld veel meer.

Ik kan hier verwijzen naar boeken, zoals LE CINEMA D'AMATEUR PAS A PAS van Pierre Boyer en LE CINEMA D'AMATEUR van Raymond Bricon c.s. En naar tijdschriften zoals HET VEERWERK (1932-1958) en SMALFILM (1958-1970), uitgegeven door Dick Boer in samenwerking met de NOVA.

Wij vermoeden dat jij veel kennis hebt van de amateurfilmers in hun beginperiodes, was dit toegankelijk voor een ieder? Was het een elite bezigheid, hoe organiseerde men zich, was daar überhaupt behoefte aan? Wat filmde men destijds? Welke maatschappelijke relevantie had de amateurfilmer (achteraf), Zou je hierover iets kunnen verhalen?

Filmcamera's zijn o.a. beschreven in DER FILMKAMERA KATALOG van Jürgen Lossau.

Filmprojectoren zijn o.a. beschreven in FILMPROJEKTOREN van Jürgen Lossau.

Filmplakpersen zijn o.a. beschreven in CUT van Jürgen Lossau.

Ik beperk mij hier tot het smalfilmen.

Bij de GSF Groningen kwam ik in 1964 als 23-jarige student binnen met een Bell & Howell filmcameraatje met fix-focus-lens (tweedehands 50 gulden).

Na de clubavonden (met partners -dus vrouwen!-) ging men in een restaurant een hapje eten. Wij hadden daar geen geld voor. Gelukkig heeft men nooit iets aangeboden.

Anders waren we subiet weggegaan.

In die tijd bestond er een ballotage. Ik kreeg een mentor toegewezen. Na het slagen voor een soort examen ben ik officieel als lid aangenomen en werd mijn groene badge vervangen door een blauwe.

Na mijn afstuderen ben ik verhuisd naar Arnhem.

Dankzij een aanbevelingsbrief van Dries Hendriks, de voorzitter van de GSF, kon ik direct lid worden van de Arnhemse Smalfilm Amateurs. Deze club was nog elitairder dan de GSF. Op sommige clubavonden kwamen de heren clubleden in jacquet of smoking en hun partners in avondjurk. Er werd dan wijn uit karafjes gedronken.

Een groep jongere filmers verzette zich tegen deze clubcultuur en heeft het bestuur afgezet. Resultaat: de oudere leden zegden hun lidmaatschap op en het verjongde bestuur beloofde veel, maar deed niets, met als gevolg, dat het ledental binnen een jaar terugliep van 40 naar 7 leden. Het bestuur besloot toen om de club maar op te heffen en de bezittingen onder de leden te verdelen. Vier leden (waaronder ik) accepteerden dit niet en zijn als nieuw bestuur verdergegaan.

Mede dankzij een actie van de NOVA met voorzitter Wim Oosterman in het TV-programma Studio Vrij met Maartje van Weegen in juni 1975 is de club gegroeid tot 70 leden.

Organisatie:

Filmers verenigden zich in filmclubs.

De filmclubs sloten zich aan bij de NOVA-Nederlandse Organisatie van Amateurfilmclubs (voortzetting van de Nederlandsche Smalfilm Liga).

In de 60'er jaren werden districten gevormd, waarin de clubs onderlinge contacten onderhielden. Hoogtepunt waren en zijn de districtswedstrijden.

Begin 70'er jaren konden individuele filmers lid worden van de NOVA. De naam van de NOVA werd hiertoe aangepast tot "Nederlandse Organisatie van Amateurfilmers". In de 80'er jaren werd de naam van de NOVA veranderd in "Nederlandse Organisatie van Audio-visuele Amateurs", vanwege de opkomst van video. Eind 1980 werd de NOVA omgevormd tot een Federatie van 10 "Aangesloten Organisaties" (de voormalige Districten en de NOIA-Nederlandse Organisatie van Individuele Amateurfilmers).

De NOVA is op haar beurt weer aangesloten bij de UNICA-Union Internationale du Cinéma d'Amateur.

In 1932, 1964, 1977, 1996 en 2000 heeft het UNICA-Congres in Nederland plaatsgevonden.

Oorspronkelijk was dit een elitair gebeuren. In 1964 kostte een congreskaart 150 gulden voor een festival van 7 dagen. Rekening houdend met de inflatie zou dit nu ruim 500 euro geweest zijn.

Tegenwoordig kost een UNICA congreskaart ca. 200 euro.

Ook de tweedaagse NOVA-congressen (later "Nationale NOVA Manifestatie") waren in mijn beginperiode (60-er en 70-er jaren) nogal elitair. Veel deelnemers waren bij het diner-dansant gekleed in smoking en cocktailjurk.

Men spreekt tegenwoordig over vergrijzing; een gebrek aan jeugdige filmers. Dit is echter volgens mij altijd al zo geweest. In de clubs en op de filmfestivals van de NOVA en de UNICA zag en zie je over het algemeen personen van boven de 40 jaar en nauwelijks jongeren.